

Skjøtselsplan for Krykkjo, slåttemark, Saltdal kommune, Nordland fylke

Skjøtselsplan for Krykkjo, slåttemark, Saltdal kommune, Nordland fylke

Ecofact rapport 134

www.ecofact.no

Referanse til rapporten:	Sommersel, G.-A.: Skjøtselsplan for Krykkjo, slåttemark, Salten kommune, Nordland fylke. Ecofact rapport 134. 12 s.
Nøkkelord:	Naturtyper, slåtteeeng, naturbeitemark, biologisk mangfold, kulturlandskap
ISSN:	1891-5450
ISBN:	978-82-8262-132-8
Oppdragsgiver:	Saltdal kommune
Prosjektleder hos Ecofact AS:	Gunn-Anne Sommersel
Prosjektmedarbeidere:	
Kvalitetssikret av:	Geir Arnesen
Samarbeidspartner:	
Forside:	Foto: Gunn-Anne Sommersel

www.ecofact.no

INNHold

1	SPESIell DEL	1
1.1	SØKBARE EGenskAPER (FOR NATURBASE)	1
1.2	OMRÅDEBESKRIVELSE (FOR NATURBASE OG SOM GRUNNLAg FOR SKJØTSELSPLANEN)	1
1.2.1	<i>Innledning</i>	1
1.2.2	<i>Beliggenhet og naturgrunnlag</i>	1
1.2.3	<i>Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper</i>	2
1.2.4	<i>Artsmangfold</i>	3
1.2.5	<i>Bruk, tilstand og påvirkning</i>	3
1.2.6	<i>Fremmede arter</i>	4
1.2.7	<i>Kulturminner</i>	4
1.2.8	<i>Skjøtsel og hensyn</i>	4
1.2.9	<i>Del av helhetlig landskap</i>	5
1.2.10	<i>Verdibegrunnelse</i>	5
1.3	SKJØTSELSPLAN	5
1.3.1	<i>Mål</i>	5
1.3.2	<i>Aktuelle tiltak</i>	6
1.3.3	<i>Utstyrsbehov</i>	7
1.3.4	<i>Oppfølging</i>	7
1.3.5	<i>Ansvar</i>	7
2	KILDER	7
3	ORTOfOTO/KART	8
4	BILDER	9
5	ARTSLISTE	11

1 SPESIELL DEL

1.1 Søkbare egenskaper (for Naturbase)

*Navn på lokaliteten Krykkjo		*Kommune Saltdal		*Områdenr. 01	
ID i Naturbase BN00016275		*Registrert i felt av: Gunn-Anne Sommersel		*Dato: 01.08.2011	
Eventuelt tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige): Bjørklund, P. K. og Roar Strøm, (www.naturbase.no)				Skjøtselsavtale: Inngått år: 2011 Utløper år: 2016	
*Hovednaturtype:		% andel		Utforminger:	
Slåttemark (D01)		75 %		D0104 D0112 D0113	
Tilleggsnaturtyper: Naturbeitemark D04		25 %		D0404	
*Verdi (A, B, C): Slåttemark D01: B		Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.):			
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11): Ingen slik påvirkning					
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):	
< 20 m	x	God		Slått	Torvtekt
20 – 50 m		Svak	x	Beite	x Brenning
50 – 100 m		Ingen		Pløying	Park/Hagestell
> 100 m		Gjengrodd	x	Gjødsling	
		Dårlig		Lauving	
Vegetasjonstyper: G04, G12a, G13					

1.2 OMRÅDEBESKRIVELSE (For Naturbase og som grunnlag for skjøtselsplanen)

1.2.1 Innledning

Årets kartlegging er gjort av Gunn-Anne Sommersel, Ecofact, i sammenheng med utarbeidelse av skjøtselsplan for verdifull slåttemark på Krykkjo. Roar Strøm var med i felt første halvdel av dagen. Bjørklund, P. K. og Roar Strøm undersøkte området i 2002. Vi har i år hatt fokus på innmarksområdet under feltbefaring, men har også sett mer overflattisk på områdene lenger opp i lia.

1.2.2 Beliggenhet og naturgrunnlag

Krykkjo ligger ca 1,6 mil innover i Saltdalen, på østsida, i oppstigninga fra Røkland til Lifjellet. Selve kulturlandskapet Krykkjo er på 339 m.o.h. og er lokalisert rundt Krykkjovatnet, i ei senkning i terrenget. Berggrunnen i området består hovedsakelig av kalkbergarter.

1.2.3 Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Vi har delt området i fire ulike deler basert på en kombinasjon av vegetasjon og bruksmåte/historisk bruk. Område 01 er på flata sør for Krykkjovatnet, område 02 er områder uten trær i lia sør for denne flata, område 03 er skog/buskebevokste områder i samme li, mens 04 er beiteområde for vær nord for Krykkjovannet (fig. 1).

Område 01 er gammel slåttemark som nå blir brukt som beite for villsau. Det vegetasjonsmessige skillet mellom slåttemark og beitemark er ikke alltid så tydelig. Imidlertid vil man oftest få større andel gras og mindre andel urter der det beites hele sesongen sammenliknet med områder som slås, og eventuelt ikke beites før etter slått. Naturtypen kan fortsatt regnes som slåttemark (D01), men det er en klar trussel for naturtypen at området er beitet de siste årene. Vegetasjonstypen er frisk fattigeng (G4), med en gradient mot stadig fuktigere mark ned mot vannet, hvor den aller nederste delen må klassifiseres som våt, middels næringsrik eng (G12). Hoveddelen av område 01 har stor andel av sølvbunke (*Deschampsia cespitosa*), med begynnende tuedannelse. Imidlertid er det fortsatt såpass mye andre arter inn i mellom at vi likevel har valgt å ikke klassifisere den som sølvbunke-eng (G3). Sølvbunke er resistent mot tråkk, den beites ikke av sau, og er ellers temmelig resistent mot gjengroing. Dersom enga forvaltes videre som beitemark for sau, så må man regne med at sølvbunke tar over mer og mer.

Område 02 er en fortsettelse av samme eng, men har litt ulik driftshistorie, hvorav det viktigste er at den ikke har vært pløyd opp. Området er i noe brattere terreng, og ser ut til å være langt mindre beitet enn område 01. Naturtypen er også her slåttemark (D01), men med stedvis noe større grad av gjengroing, og ellers mindre sølvbunke i tuer. Når det gjelder utforminger har vi her flere. I lia sørøst for husene er vegetasjonstypen frisk næringsrik eng (skogstorkenebb-ballblomeng (G13)) under gjengroing (ca 10 % av det avgrensa arealet på Krykkjo). Noe som regnes som en sårbar vegetasjonstype (Direktoratet for naturforvaltning, 2007). Det resterende arealet i dette området er også frisk fattigeng (G04), unntatt noen få knauser med mer tørrbakkevegetasjon. Disse kan knapt regnes med i slåttemarka, men vil definitivt være med å øke det biologiske mangfoldet i området, og vil være viktige «øyer» i landskapet.

Område 03 og 04 er i utgangspunktet av samme vegetasjonstyper som i område 02 (G04 og G13), men her er det kraftig oppslag av bjørk, og det har kommet inn en del flere skogsarter i feltsjiktet.

Område 05 har vært beitemark for vær i lengre tid, og bør nok heller klassifiseres som beitemark enn slåttemark, selv om det nok har vært slåttemark tidligere. Naturtypen er dermed naturbeitemark (D04). Beitetrykket er imidlertid lavt, og vegetasjonen er ganske høyvokst. En del oppslag av bjørk og vier. Området domineres ellers av gras. Vegetasjonstype er nærmest frisk fattigeng (G04).

1.2.4 Artsmangfold

Til sammen ble det registrert 62 plantearter på Krykkjo. Ingen av de avgrensede områdene er spesielt artsrike slik det framstår i dag. Det største potensialet for økt biologisk mangfold er sannsynligvis i område 02, med kalkrike knauser og skogstorkenebb-ballblomenger, men da må det settes i gang tiltak i forhold til gjengroing. Det skal også bemerkes at vårt feltarbeid var relativt langt ut på sommeren. Det betyr at i områder med høyvokste urter er det godt mulig man ville funnet en god del flere arter tidligere i sesongen, som på befaringstidspunktet var overskygget av de mer høyvokste.

Hoveddelen av arealet har vi klassifisert som frisk fattigeng. Her er de vanlige artene i denne typen eng, som ryllik (*Achillea millefolium*), engkvein (*Agrostis capillaris*), marikåper (*Alchemilla* spp.), fjellgulaks (*Anthoxanthum nipponicum*), blåklokke (*Campanula rotundifolia*), karve (*Carum carvi*), vanlig arve (*Cerastium fontanum*), sølvbunke (*Deschampsia cespitosa*), rødsvingel (*Festuca rubra*), skogstorkenebb (*Geranium sylvaticum*), følblom (*Leontodon autumnalis*), seterrapp (*Poa pratensis* ssp. *alpigena*), engsoleie (*Ranunculus acris*), krypsoleie (*R. repens*), småengkall (*Rhinanthus minor*), engsyre (*Rumex acetosa*), hvitkløver (*Trifolium repens*) og fjellfiol (*Viola biflora*). I område 01, der villsauene ser ut til å beite mest intenst, er sølvbunke i tuer blitt en dominerende art. I område 05, med værbeite er det også mye sølvbunke. Graset er jevnt over høyvokst, og det er mindre andel urter.

I nedre kant av område 01, langs vannet, er enda mye fuktigere, og muligens mer næringsrik. Her er en god del av de vanlige engartene, men i tillegg finner vi arter som bekkeblom (*Caltha palustris*), myrhatt (*Comarum palustre*), elvesnelle (*Equisetum fluviatile*), myrmaure (*Galium palustre*), bukkeblad (*Menyanthes trifoliata*) og flaskestarr (*Carex rostrata*). I bunnsjiktet er det en del ulike torvmoser (*Sphagnum* spp.). Det må også bemerkes at i denne delen av området er det store mengder frosk og øyenstikkere, uten at disse er nærmere undersøkt.

I lia bak husene er det mye storvokst tyrihjelm (*Aconitum lycotonum*), skogburkne (*Athyrium filix-femina*), og strutseving (*Matteuccia struthiopteris*).

På knausene fant vi en del mindre urter, hvorav den mest spesielle er bakkesøte (*Gentianella campestris*).

I områdene med bjørkekratt, er det mye av de samme urtene og grasene i feltsjiktet som i omkringliggende enger. I tillegg kommer det inn arter som vanligvis er forbundet med skog. Eksempel er skrubbær (*Chamaepericlymenum suescicum*) og blåbær (*Vaccinium uliginosum*).

1.2.5 Bruk, tilstand og påvirkning

Krykkjo ble etablert rundt 1864. Her har vært husdyrhold, med 4 kyr, 3-4 geiter og hest. I utmarka tok de i mot beitedyr fra andre steder. Skråninga øst for hovedhusene ble brukt til dyrking av potet i egne oppbygde terrasser. Grunneier opplyser at man har

brukt «grindgang» lenger opp i lia på begge sider av dalen. Grindgang vil si intens beite innenfor flyttbare grunder. Man kan fortsatt se hvor dette har vært gjort. På den åpne flata vest for husene (område 01) har det vært pløyd opp på 1930-40 tallet. Her brukte man etter det slåmaskin med hest. Resten av innmarka var kun overflatedyrka. På det meste fikk man 100 hestelass med høy fra slåttemarkene. Denne sørøstlige delen av Krykkjo ble fraflytta i 1952/53, men brukes som fritidseiendom og de to siste sesongene som beiteområde for villsau. I år var det 42-43 sauer, inkludert lammene, på beite i området. Villsauene går fritt på innmarka. Særlig område 01 begynner å få et tydelig beitepreg. Deler av område 02 er under gjengroing. Område 03 og 04 har oppslag av bjørkekratt.

I området nord for vannet (område 05) var det først en samisk boplass. I perioden 1870 til ca 1924 var det husmenn som brukte området. Denne delen av Krykkjo er nå innegjerdet, og har vært brukt som beitemark for vær siden før fraflyttinga i 1924. Det ser ut til å være noe lavt beitetrykk, og enkelte steder er det oppslag av bjørkekratt.

1.2.6 *Fremmede arter*

Det ble ikke funnet fremmede arter.

1.2.7 *Kulturminner*

Det fins noen steingjerder og rydningsrøyser rundt i landskapet. De siste gårdshusene står. Det fins også rester etter et gammelt brønnhus og etter det som var smia.

1.2.8 *Skjøtsel og hensyn*

I dag brukes de gamle slåttemarkene i den sørlige delen som beitemark. Det er fint for å holde landskapet åpent, og kratt nede. Villsauene ser ut til å være effektiv på beiting av busker. Det problematiske med dette er at det på sikt endrer artsinventaret. Andelen gras øker til fordel for det store mangfoldet av blomstrende planter man gjerne finner i slåttemarker. Man får som i område 01 på Krykkjo, gjerne tuedannelse av sølvbunke. Vil man ta vare på de tradisjonelle slåttemarkene, så må de stå urørte av beitedyr til etter slått. På Krykkjo betyr det at man muligens må velge ut enkelte arealer man ønsker å slå, og gjerder inne, slik at beitedyrene ikke kommer til. Det betyr også sannsynligvis at man må redusere mengden dyr. Vi vil foreslå at de områdene man velger ut til slått er i område 02, gjerne i de rikere områdene. De er ikke de som er enklest å slå, men det er sannsynligvis de som på sikt vil ha størst artsmangfold. Ideelt sett slår man hele innmarka, og har dyrene på beite i utmarka.

I område 05, bør beitetrykket økes om man ønsker en mer tydelig beitepåvirket naturtype.

1.2.9 Del av helhetlig landskap

Krykkjo må kunne regnes som et helhetlig kulturlandskap. Husene står, med «gammeldags» hage. Det er fortsatt tydelig at det har vært beite i utmarka, vegetasjonen er påvirket av ulike skjøtselsmåter, og man har rester etter oppspadde områder for dyrking av potet. Det fins også rester etter et gammelt brønnhus og etter det som var smia, i tillegg til rydningsrøyser og steingjerder.

1.2.10 Verdibegrunnelse

Hele området, unntatt 05, verdisettes til B. Det er gamle slåttemarker som er en del av et helhetlig kulturlandskap, de er lite gjødsla, er uten skjemmende inngrep, og bærer fortsatt preg av langvarig hevd, selv om deler av området er under gjengroing. Det som trekker ned, er at slåttemarkene har vært brukt til beite. Imidlertid er ikke dette kommet så langt, at man ikke kan restaurere dem.

1.3 Skjøtselsplan

Dato skjøtselsplan: 15.11.2011

Utformet av: Gunn-Anne Sommersel

Firma: Ecofact

UTM: 33W 516209, 7430851

Gnr./bnr.: 22/6, 22/16, 22/17, 22/29, 22/20

Areal (nåværende): ca 52 daa

Areal (etter eventuell restaurering): ca 60 daa

Del av verneområde? Nei

1.3.1 Mål

Hovedmål for lokaliteten

Hovedmålet er å beholde kulturmarkspreget på Krykkjo. En viktig del i dette er å restaurere de gamle slåttemarkene.

Konkrete delmål

1. Fjerne buskoppslag av bjørk (*Betula pubescens*)
2. Redusere arealet med gjengroingsarter som tyrihjelme (*Aconitum lycoctonum*).
3. Redusere mengden sølvbuketuer i område 01.

1.3.2 Aktuelle tiltak

Generelle tiltak: Gjelder alle områdene unntatt område 05 med værbeite.	Prioritering (år)	Antall daa og kostnad/daa	Kontroll (dato)
Den tradisjonelle driftsformen bør gjenopptas i størst mulig grad. Denne lokaliteten har vært slått i slutten av juli og utover i august, det bør det fortsettes med. Det bør benyttes lett redskap som tohjuls slåmaskin eller lett ljà. Graset må bakketørkes eller hesjes før det fjernes slik at frøene til engartene både skal få modne ferdig, og bli liggende igjen.	Årlig fra 2012	45 daa	
Det bør ikke gå beitedyr på slåttemarkene før etter slåtten.	2012	45 daa	
Hogst/rydding av busker bør aller helst gjøres på frossen og gjerne bar mark, slik at man unngår å skade undervegetasjonen samt får kappet så lav stubbe som mulig. Ryddeavfall, kvist, stubber og liknende bør fjernes for å unngå unødig gjødsling	2012	7 daa	
Aktuelle restaureringstiltak, utover de generelle: I områder med mye tyrihjelmer er det mulig at man må slå to ganger i sesongen de første 2-3 årene. Første runde før de blomstrer.		5 daa	
Store sølvbuketuer bør skjæres bort.			
Store bregner bør aller helst slås av med kjepp slik at stilken knekker, men ikke deles i to. På denne måten fortsetter den å pumpe ut næringsstoffer, og vil miste mye av sine næringslagre. Det tar en viss tid før det kommer nye skudd opp, og da bør man gjenta behandlingen.		1 daa	
Gamle kvister fra tidligere fjerning av kratt bør fjernes, det samme gjelder de områdene der det er mye visstent gras og andre døde plantedeler. Disse gjødsler jorda, og virker motsatt av det man ønsker å få til ved å gjenoppta slåtten.		<<1 daa	
Aktuelle årlige skjøtselstiltak, utover de generelle: Ingen			

Generelle tiltak: Gjelder område 05 med værbeite.	Prioritering (år)	Antall daa og kostnad/daa	Kontroll (dato)
Beitetrykket bør økes	Årlig fra 2012	14 daa	

1.3.3 *Utstyrbehov*

Tohjulstraktor.

Muligvis nye gjerder i forhold til flytting av sauene.

1.3.4 *Oppfølging*

Både skjøtselstiltak og utviklingen i området bør dokumenteres:

Hvert år bør det noteres rydningsinnsats, slåttetidspunkt og slåtteredskap

Utviklingen i området kan dokumenteres med vegetasjonsanalyser av faste prøveflater. Et enklere alternativ kan være fotodokumentasjon av faste steder til faste tider i sesongen. Det ideelle er å gjennomføre dette hvert år i starten, men så etter hvert bare hvert femte år. På den måten kan man kontinuerlig vurdere hvor vellykket skjøtselinnsatsen er, og endre skjøtselstiltakene ved behov. Skjøtselsplanen bør uansett vurderes hvert femte år.

1.3.5 *Ansvar*

Grunneier har ansvar for iverksettelse av skjøtselsplanen.

I forvaltningen har følgende person ansvar for oppfølging av skjøtselsavtale:

2 **Kilder**

Direktoratet for naturforvaltning (1999): Kartlegging av naturtyper. Verdsetting av biologisk mangfold. DN-håndbok 13-1999.

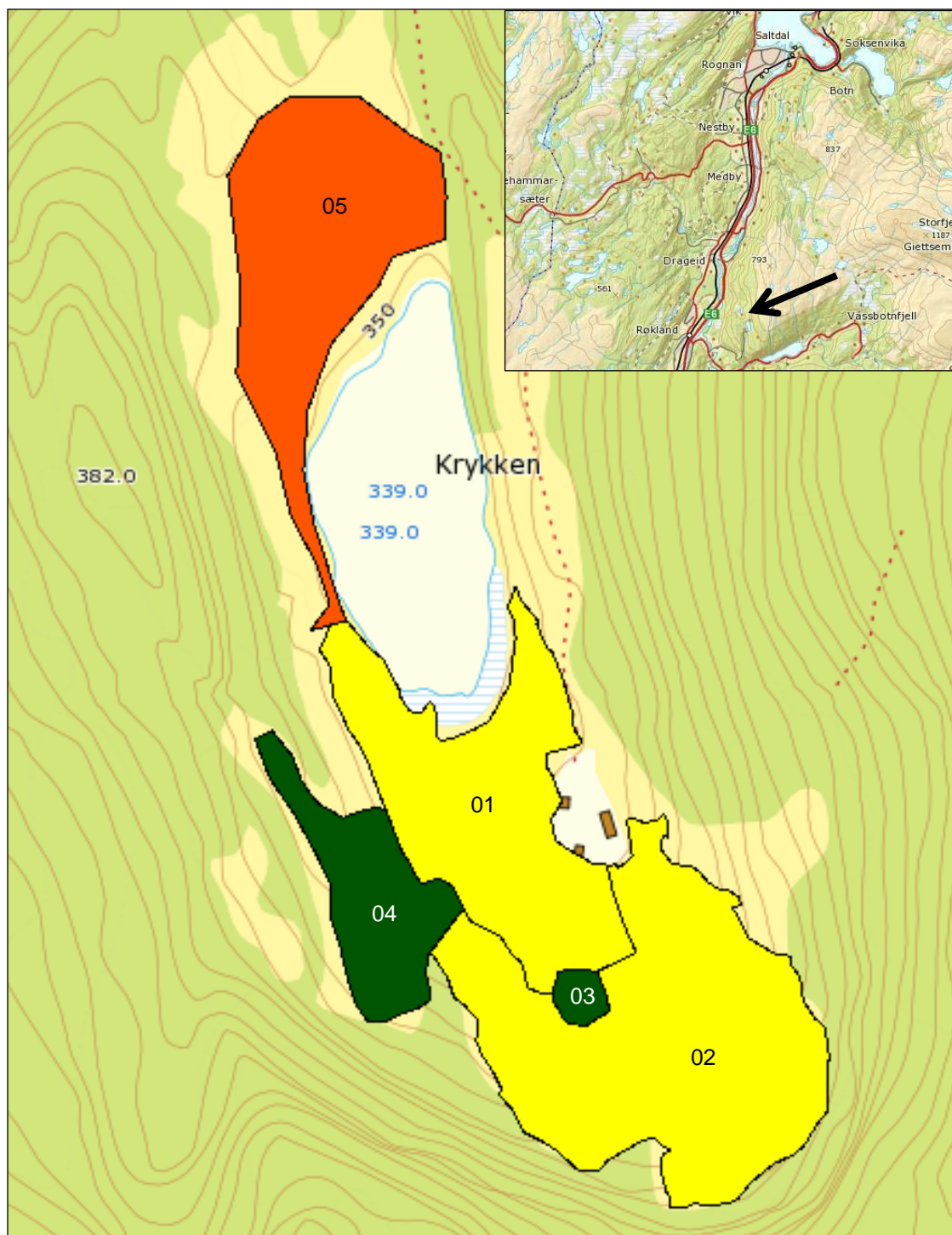
Fremstad, E. (1997): Vegetasjonstyper i Norge. NINA Temahefte 12: 1-279.

Lid, J. og Lid, D.T. (2007). Norsk flora. Oslo: Det norske samlaget.

www.naturbase.no

Norderhaug, A., Austad, I. og Hauge, L. (red.) (1999). Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker. Landbruksforlaget. (Internettutgave: www.dirnat.no).

3 Ortofoto/kart

Figur 1: Oversktskart over Krykkjo, med grenser som viser inndeling av de ulike områdene. Gul markering viser gamle slåttemarker, oransje markering viser eldre beitemark. Grønne områder viser hvor det er krattskog. Innskutt kart angir hvor Krykkjo ligger plassert i Saltdal kommune.

4 Bilder

*Figur 2: Engflata til venstre i bildet er område 01, som domineres av sølvbunke (*Deschampsia cespitosa*) i tuer. Skråninga bak og til høyre i bildet viser område 04 med oppslag av bjørkekratt. Knausene som stikker opp har blant annet bakkesøte (*Gentianella campestris*). Vi kan også se villsau på beite.*

Figur 3: Lengst bak i bildet, fra der flata slutter og oppover i lia er område 02. Område 03 er den lille øya med bjørkekratt lengst fram midt i bildet. I lia bak husene er den delen av område 02 med kraftigst gjengroing.

Figur 4: Tette bestander av tyrihjel (Aconitum lycoctonum) fins enkelte steder i lia bak husene. Her er et eksempel i utkanten av område 01.

Figur 5: Enga bakerst i bildet er beiteområde for vær (område 05).

Artsliste

Vitenskapelig navn	Norsk navn
<i>Achillea millefolium</i>	Ryllik
<i>Aconitum lycoctonum</i>	Tyrihjem
<i>Agrostis capillaris</i>	Engkvein
<i>Alchemilla</i> sp.	Marikåpe
<i>Alopecurus pratensis</i>	Engreverumpe
<i>Anthoxanthum nipponicum</i>	Fjellgulaks
<i>Anthriscus sylvestris</i>	Hundekjeks
<i>Athyrium filix-femina</i>	Skogburkne
<i>Avenella flexuosa</i>	Smyle
<i>Betula pubescens</i>	Bjørk
<i>Calamagrostis phragmitoides</i>	Skogrørkvein
<i>Caltha palustris</i>	Bekkeblom
<i>Campanula rotundifolia</i>	Blåklokke
<i>Carex nigra</i> ssp. <i>junceae</i>	Stolpestarr
<i>Carex rostrata</i>	Flaskestarr
<i>Carum carvi</i>	Karve
<i>Cerastium fontanum</i>	Vanlig arve
<i>Chamaepericlymenum suecicum</i>	Skrubbær
<i>Comarum palustre</i>	Myrhatt
<i>Deschampsia cespitosa</i>	Sølvbunke
<i>Empetrum nigrum</i> sl.	Krekling
<i>Epilobium</i> sp.	Mjølke
<i>Equisetum arvense</i>	Åkersnelle
<i>Equisetum fluviatile</i>	Elvesnelle
<i>Euphrasia</i> sp.	Øyentrøst
<i>Festuca rubra</i>	Rødsvingel
<i>Filipendula ulmaria</i>	Mjødurt
<i>Fragaria vesca</i>	Markjordbær
<i>Galeopsis tetrahit</i>	Kvassdå
<i>Galium palustre</i>	Myrmaure
<i>Gentianella campestris</i>	Bakkesøte
<i>Geranium sylvaticum</i>	Skogstorkenebb
<i>Geum rivale</i>	Enghumleblom
<i>Gymnocarpium dryopteris</i>	Fugletelg
<i>Juncus filiformis</i>	Trådsiv
<i>Juniperus communis</i>	Einer
<i>Leontodon autumnalis</i>	Følblom
<i>Luzula multiflora</i> ssp. <i>frigida</i>	Seterfrytle
<i>Matteuccia struthiopteris</i>	Strutseving
<i>Melampyrum sylvaticum</i>	Småmarimjelle
<i>Menyanthes trifoliata</i>	Bukkeblad
<i>Myosotis decumbens</i>	Fjellminneblom
<i>Paris quadrifolia</i>	Firblad
<i>Parnassia palustris</i>	Jåblom

Vitenskapelig navn	Norsk navn
<i>Achillea millefolium</i>	Ryllik
<i>Aconitum lycoctonum</i>	Tyrilhjelm
<i>Phegopteris connectilis</i>	Hengeving
<i>Poa pratensis</i> ssp. <i>alpigena</i>	Seterrapp
<i>Ranunculus acris</i>	Engsoleie
<i>Ranunculus repens</i>	Krypsoleie
<i>Rhinanthus minor</i> s.l.	Småengkall
<i>Rumex acetosa</i>	Engsyre
<i>Rumex longifolius</i>	Høymol
<i>Salix myrsinifolia</i> ssp. <i>borealis</i>	Setervier
<i>Saussurea alpina</i>	Fjelltistel
<i>Stellaria graminea</i>	Grasstjerneblom
<i>Stellaria nemorum</i>	Skogstjerneblom
<i>Trientalis europaea</i>	Skogstjerne
<i>Trifolium repens</i>	Kvitkløver
<i>Trollius europaeus</i>	Ballblom
<i>Urtica dioica</i>	Stornesle
<i>Vaccinium myrtillus</i>	Blåbær
<i>Viola biflora</i>	Fjellfiol
<i>Viola palustris</i>	Myrfiol